

— IN DE BESTE FAMILIES —

Philips

Sommige Eindhovense families zijn nauw verbonden met de historie van de stad. Maar de huidige generatie is vaak uitgezwermd en de verhalen van vroeger dreigen verloren te gaan. Vandaag het verhaal achter de familie Philips.

TEKST: HETTY VAN ROOIJ FOTO'S: PRIVÉ-COLLECTIE EN JEROEN BROEKMANS

Natuurlijk is een verhaal over Anton Philips en zijn nazaten onmisbaar in een serie over bekende en vooraanstaande Eindhovense families. Dat vindt ook Warner Philips, de zoon van Frits en de kleinzoon van Anton, die bereid is om over zijn familie te praten. Maar wat valt er over de 'Philipsen' nog te zeggen wat niet iedereen al weet?

Als FRITS ooit zou beginnen aan een Top-50 van bekende Eindhovenaren aller tijden, dan stond Frits Philips jaar na jaar op nummer één. Zijn standbeeld kijkt over de Markt naar het Muziekgebouw dat zijn naam draagt; het beeld van zijn vader Anton staat sinds mensenheugenis voor het station. En zelfs FRITS is naar Frits genoemd.

Waar moet je beginnen, met een familie die als geen enkele andere verbonden is met de historie van Eindhoven? Er is al een bibliotheek over volgeschreven. Warner Philips loopt bij het afscheid even naar boven en komt terug met drie boeken die alle drie een onderwerp behandelen dat tijdens het gesprek aan de orde is geweest. De memoires van zijn vader Frits, waarin ook

zijn periode als gijzelaar in kamp Sint-Michielsgestel aan de orde komt. Een boek over het 'Philipskommando' in concentratiekamp Vught, het kamp waar zijn moeder in de oorlog een paar angstige weken doorbracht. En, verrassend: een boekje over de Nederlandse verwanten van Karl Marx.

Dat laatste onderwerp voert meteen terug naar de negentiende eeuw, toen de familie Philips nog in Zaltbommel woonde. De ondernemende Lion Philips was daar handelaar in tabak, koffie en thee en hij verkocht een merk dat, jawel, Peletier en Philips heette. Lion trouwde in 1820 met Sophie Presburg. Hun zoon Frederik en de zoon van Frederik, kleinzoon Gerard, waren de oprichters van het Philipsconcern. Sophie, op haar beurt, was via haar zuster Henriette Marx-Presburg een volle tante van Karl Marx.

Karl kwam graag en regelmatig bij zijn Nederlandse familie in Zaltbommel. Hij troggelde er geld af van oom Lion, hij werkte in Zaltbommel aan 'Das Kapital', en hij liet zich er door een achterneef, die arts was, van zijn steenpuisten afhelpen. Er is een hartelijke briefwisseling bewaard gebleven tussen Karl en zijn oom en tante. En geen wonder dat neef het in Zaltbom-

Het gezin Philips in 1947, vlnr: Warner, Digna, baby Maria op de arm van moeder Sylvia, Frits jr., Ton, Frits sr. met dochter Sylvia en Annejet.

Frits Philips en Sylvia Philips-van Lennep temidden van alle nazaten, circa 1990.

mel naar zijn zin had. „Het huis van mijnheer Philips op de Markt was het aardigste huis van de gehele stad voor jongelui”, oordeelde een tijdgenote uit Zaltbommel. „Het was er den zoeten inval voor al de jongens en de meisjes die met de kinderen des huizes schoolgingen.”

Het is een intrigerend idee: een kamer in Zaltbommel, midden negentiende eeuw, waar de grondlegger van het socialisme aan de maaltijd zit met een familie wier naam onlosmakelijk verbonden zal raken met een wereldconcern. Maar voor dat zo ver is, zijn we alweer een generatie verder. Frederik Philips en zijn zoon Gerard, die in Zaltbommel geboren was in 1858, kochten in 1891 het fabriekje aan de Eindhovense Emmasingel waar nu het Philipsmuseum gevestigd is. Gerards broer Anton, geboren in 1874 en een groot zakelijk talent, kwam in 1895 in de leiding van het bedrijf. Vijf jaar later stierf vader Frederik. Een paar decennia lang was de gloeilampenfabriek een familiebedrijfje, totdat de beide broers in 1912 naar de beurs gingen en de NV Philips Gloeilampenfabrieken oprichtten. En daarmee begon de opmars van het concern.

Een eeuw later is Warner Philips, kleinzoon van Anton en zoon van Frits, ervan overtuigd dat de vroege beursgang veel ellende in de familie voorkomen heeft. „Het bedrijf hoefde op geen enkel moment binnen de familie verkocht of verdeeld te worden. Het was immers

geen familiebedrijf, het was van de aandeelhouders. Daar kwam dus nooit ruzie van. Ik heb mijn hele Philipscarrière lang het gevoel gehad dat ik me gewoon aan de NV had verhuurd, ik was een werknemer. Voor mijn vader lag dat anders; hij had een zeer emotionele band met het bedrijf. Dat komt natuurlijk ook door zijn ervaringen in de Tweede Wereldoorlog en de rol die hij toen voor de onderneming heeft gespeeld. En mijn grootvader had de houding van ‘Hoor eens, wij zijn dan wel naar de beurs gegaan omdat we snel groeiden en wat geld nodig hadden, en dan krijg je dus commissarissen en dat zal allemaal wel zo horen, maar die moeten me natuurlijk niet voor de voeten gaan lopen.’”

Warner vertelt hoe Anton Philips in het begin van de twintigste eeuw een bosgebied kocht aan de Oirschotsedijk, en hoe achtereenvolgens zijn grootvader en zijn vader zich inzetten om daar een schitterend landgoed te creëren. Frits Philips en zijn echtgenote Sylvia Philips-van Lennep kregen zeven kinderen, en afgezien van een onderbreking tijdens de oorlog speelde het gezinsleven zich volledig af op De Wielewaal. Tot zijn dood in 2005 woonde Frits Philips er in de vooroorlogse villa die hij, samen met een architect, voor een groot deel zelf had bedacht en ontworpen. Het jonge gezin ging er wonen in 1934. In dat jaar bedroeg de aanneemsom voor het huis honderdtien-duizend gulden.

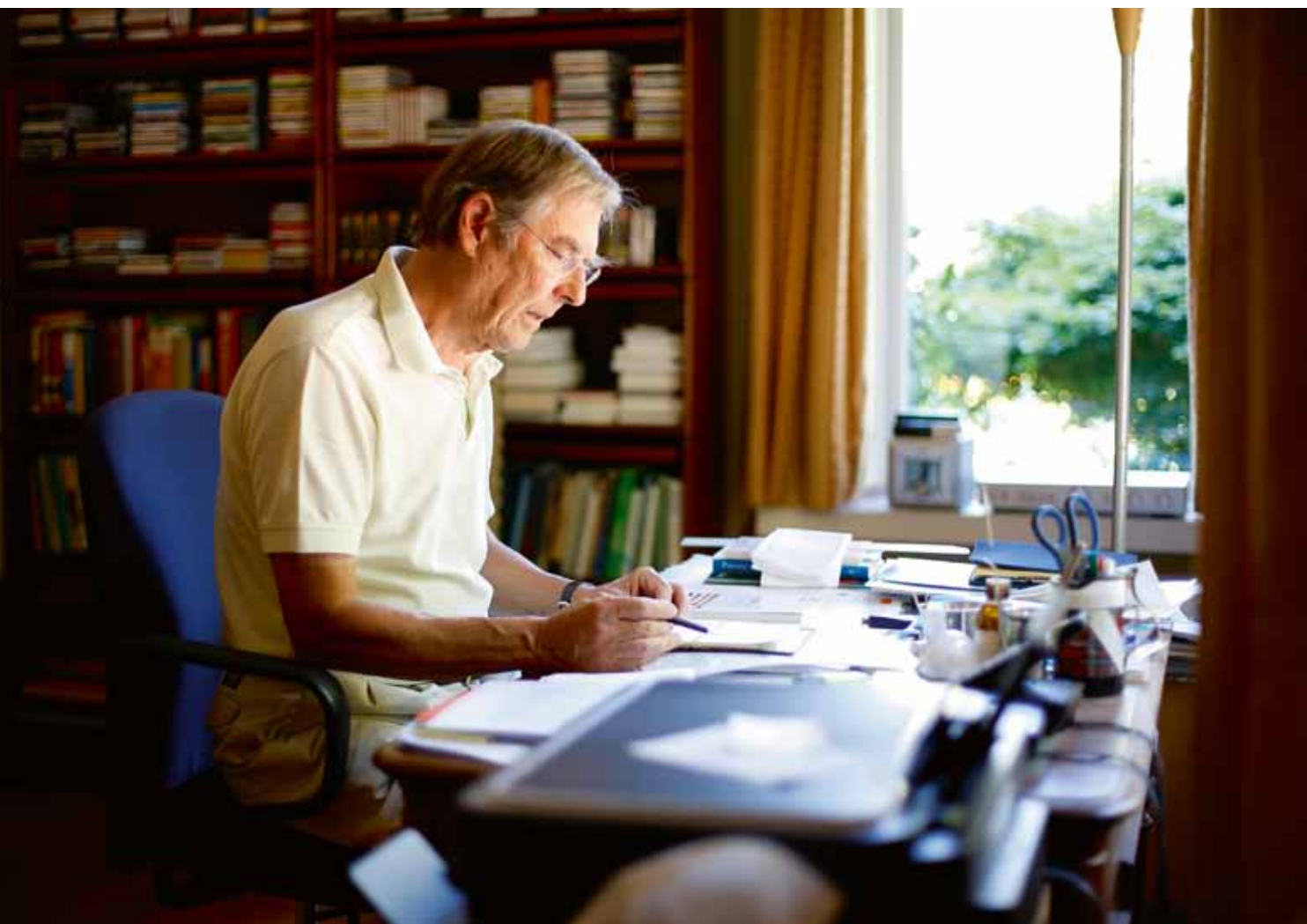
„Het was in alle opzichten zijn huis”, zegt Warner. „Toen hij op zijn honderdste was overleden, was de ziel er weg. Vader zei altijd: ‘Regelen jullie het na mijn dood maar zoals jullie willen, ik vind alles goed, zolang er geen gedonder van komt’. Geen ruzie dus, daar hebben we ons aan gehouden. We zijn op tijd begonnen met nadenken over hoe we zijn nalatenschap wilden regelen. Dat is belangrijk, want als het eenmaal zover is, wordt iedereen toch een beetje hebbertig. Er was heel veel, maar je moet mekaar ook wel wat gunnen. Dat was bij ons gelukkig het geval. Het is bijna voor honderd procent goed gegaan.”

Warner en zijn broer Frits jr. hebben beiden een huis op landgoed De Wielewaal, maar het ouderlijk huis is met een groot deel van de grond verkocht. „Gelukkig wel zeg, zo’n enorme tent, wat hadden we daar anders mee ontmoeten? De nieuwe eigenaar zorgt er goed voor. We hebben duidelijke afspraken: hij mag het terrein niet openstellen voor publiek en we willen geen hekken op het landgoed. Het wild moet gewoon kunnen blijven lopen. We respecteren hier elkaars privacy.”

Goede verhoudingen zijn belangrijk, benadrukt hij nog een keer. En hij vertelt met smaak over het jaarlijkse ‘nevendiner’, dat ooit in het leven werd geroepen door zijn vader toen er een stuk of zes Philips-neven in het bedrijf werkten. Het initiatief stierf een stille

Warner Philips

dood toen al die neven uitzwermden, maar het kreeg later nieuw leven ingeblazen.

Er gelden zeer strikte regels: het diner is alleen toegankelijk voor mannelijke leden van de familie Philips die in rechte lijn afstammen van Anton en die ouder zijn dan achttien jaar. Geen 'aangetrouwden' dus, hoezeer sommigen dat ook betreuren, al zijn door de strenge regels sommige vaders niet en hun zonen juist weer welkom. Warner: „Als we compleet zijn, zijn we momenteel zo met z'n achttienen. We hebben het diner een paar keer in Villa De Laak gedaan, het huis van mijn grootouders aan de Parklaan. Dat is nu eigendom van het bedrijf en we gaan dat dus beleefd vragen, maar ze vinden het, geloof ik, wel leuk. De laatste jaren beginnen we steeds met een rondje waarin iedereen in twee minuten vertelt hoe het met hem gaat en waar hij mee bezig is. Er is een makelaar bij. En één van mijn neven heeft twee restaurants in Barcelona.”

De econoom Warner Philips is de laatste kleinzoon van Anton die bij het bedrijf heeft gewerkt. Zijn broers Ton en Frits jr. werkten ook bij de NV, maar besloten beiden om zelfstandig verder te gaan. Warner rondde zijn carrière af als Commissaris bij Philips Nederland, een functie waar hij tot zijn grote genoegten voor werd gevraagd. Hij begon bij Philips, zoals hij zelf zegt, 'zo ongeveer als jongste bediende', en vertelt smakelijk over wat er gebeurt als je binnen dat bedrijf de telefoon aanneemt en 'met Philips' zegt.

Maar een doorsnee-werknemer werd hij natuurlijk nooit. Welke doorsnee Philips-werknemer heeft 'oom' en 'tante' gezegd tegen zo ongeveer de halve top van het bedrijf, en koestert mooie jeugdherinneringen aan de zolders van Villa De Laak? Welke werknemer kreeg de atoomtheorie uitgelegd door de directeur van het NatLab, de briljante professor Casimir, en dat dan ook nog op zo'n manier dat hij het kon

volgen? En vooral: welke Philips-employee is de zoon van de president-directeur van het concern, en maakt het mee dat zijn beide dochters op landgoed De Wielewaal worden geboren?

„Niet in de ouderlijke villa, hoor, maar in de Hut van Oom Ton. Ton met een n, niet oom Tom.”

Dat moet hij even uitleggen.

„De hut van oom Ton is een buitenhuis op het landgoed dat nog door mijn grootvader Anton is gebouwd. Door oom Ton dus. Het is opgetrokken uit balken, eiken balken, want eikenbomen stonden er hier op De Wielewaal vroeger genoeg. Mijn vrouw en ik woonden in dat huis in de jaren zeventig, voordat we met onze kinderen voor Philips naar Australië gingen.”

Maar er zat ook een andere kant aan het dragen van de bedrijfsnaam. Warner: „Ik heb me binnen het bedrijf altijd moeten bewijzen, mijn leven lang. Als ik ergens benoemd werd,

moest ik steeds opnieuw laten zien dat ik het ook kon waarmaken. Nederlanders zijn allergisch voor nepotisme.”

Zowel Anton Philips als zijn zoon Frits had een krachtige echtgenote, een vrouw die tegen hen opgewassen was. „Mijn vader kreeg thuis meer dan voldoende tegenspel”, formuleert Warner fijntjes. „Wij aten thuis om kwart voor zeven, en dan gingen we dus ook aan tafel. Als mijn vader laat was, belde mijn moeder om twintig voor zeven waar hij bleef. Laat komen werd gewoon niet getolereerd.”

Hij heeft sterke herinneringen aan mevrouw Philips-de Jongh, zijn grootmoeder, en aan de logeerprijzen op Villa De Laak waar zij tot haar dood in 1970 woonde. „Mijn grootmoeder was de dochter van de grote Rotterdamse stedenbouwkundige De Jongh, die de Rotterdamse haven heeft aangelegd. Zij was voor grootvader dus echt een 'catch'. Het was helemaal niet zo vanzelfsprekend dat zij aan het einde van de negentiende eeuw met hem meeging naar de negorij, want dat was Eindhoven natuurlijk in die tijd. Voor de deur van het koetshuis van De Laak begon een zandweg, daarover ging je te paard naar Tongelre. Een vrouw met de allure van mijn grootmoeder; dat was hier nog niet eerder vertoond, dat moet dus wat geweest zijn, in die tijd... Als ik met mijn rapport op de Parklaan kwam, vond ik zelf een voldoende altijd al heel erg mooi. Mijn grootmoeder dacht daar iets anders over. Van haar kreeg ik dan een rijksdaalder, van mijn grootvader een tientje. Want hij was zelf ook niet zo geïnteresseerd geweest in school toen hij jong was. Hij was toen al met hele andere dingen bezig.”

Het jonge gezin van Frits Philips bivakkeerde in de oorlog een paar jaar op De Laak, omdat de villa op De Wielewaal – strategisch gelegen tussen vliegveld en kazerne – door de Duitsers gevorderd werd. Warner vertelt hoe de Duitse beheerder al snel zijn oog liet vallen op twee kleine panelen van de vijftiende eeuwse schilder Lucas Cranach, één met het portret van Martin Luther en een met het portret van Luthers rechterhand Philipp Melanchthon. „Die Duitser wilde ze kopen voor de collectie van Göring. Mijn moeder was niet bang uitgevallen, en ze weigerde: 'Die twee panelen zijn niet te koop, maar als je ze weg wilt halen dan ga je je gang maar.' Toen heeft ze uit voorzorg de tekst van het Lutherlied, 'Een vaste burcht is onze God', in het Duits op haar briefpapier

laten typen en achterop dat paneel met het portret van Luther geplakt. Daar ging nog een laag vernis overheen, zodat het er niet meer afkon. Natuurlijk zijn die panelen door de Duitsers meegenomen en naar Göring gegaan, maar het portret van Luther was na de oorlog zó weer terug. Van Melanchthon is nooit meer iets vernomen.”

Warner beschouwt zichzelf een beetje als een buitenbeentje in het grote gezin van Frits Philips en Sylvia Philips-van Lennep. „Toen wij na de oorlog opgroeiden, zaten we met acht kinderen om tafel. Wij zevenen en ons pleegzusje Lien, een klasgenootje van mijn oudste zus dat na de oorlog ontredderd en ontheemd uit Indonesië was teruggekeerd. 'Of je nou zeven of acht kinderen hebt om voor te zorgen, dat maakt ook niet zo veel uit', vond mijn moeder. Ik lijk op haar. Ik ben ook altijd mijn eigen weg gegaan.”

Het moet vreemd zijn: opgroeien in Eindhoven tussen Villa De Laak en landgoed De Wielewaal, twee plaatsen die in de loop van de jaren in Eindhoven een bijna mythisch karakter hebben gekregen.

Hij is even stil. „Het was een beetje uitzonderlijk, ja, maar meer uitzonderlijk dan verheven. We zaten natuurlijk gewoon in Eindhoven op school. We gingen echt niet alleen om met de upper ten, we kwamen overall. Er kwamen ook vriendjes op De Wielewaal, en natuurlijk haalden we rottigheid uit. Het was bij ons anders dan bij andere kinderen thuis, dat wisten we wel. Er heeft eens een keer een moeder van een vriendje naar mijn moeder gebeld om te zeggen dat ze het echt heel leuk vond dat haar zoontje op De Wielewaal mocht spelen, maar dat het misschien toch niet zo'n goed idee was om met een windbuks blikjes van elkaars hoofd te schieten.”

Frits en Sylvia Philips-van Lennep met de kinderen in 1938, vlnr: Ton, Annejet, Warner als baby in de armen van zijn moeder, dochter Sylvia op schoot bij haar vader en Digna.